

Využití metody historické a mezinárodní komparace při bádání na téma právní jednání

Doc. JUDr. Filip Melzer, LL.M., Ph.D.
PrF MU, Brno

Co je to historická komparace?

Co je to historická komparace?

- Jde o porovnávání určitého pravidla, resp. ustanovení s dřívější právní úpravou, resp. s inspiračními zdroji
 - Z části jde o komparaci s právními předpisy téhož právního řádu
 - Z části jde o mezinárodní komparaci
 - s platnou zahraniční úpravou
 - i s již neplatnou úpravou
 - V některých případech se oba přístupy překrývají
OZO x ABGB

K čemu je to dobré?

Teze:

- „Důležité je, jaké je právo dnes a tady, nikoli jaké bývalo dříve.“
- „Historie to je teorie, to praktický právník nepotřebuje.“

Jaká jsou rizika historické komparace?

K čemu je to dobré?

- Významná pomůcka v rámci subjektivně historického výkladu
- Pochopení, proč je určité pravidlo, doktrína atd. taková jaká je.
 - Právní doktrína v rámci diskuze vedoucí přes generace
- Inspirativní působení
 - stejně jako v případě mezinárodní komparace
 - Staré v žádném případě nemusí znamenat zastaralé (zejména v podmínkách ČR)

S čím dává smysl komparovat?

Mezinárodní komparace

1. Co je to mezinárodní komparace?
2. K čemu je to dobré?
3. S čím dává smysl komparovat?
 - jaký je vztah k otázce č. 2?
4. Jaká jsou rizika komparace?
 - problém tzv. právních implantátů

Mezinárodní komparace – k čemu je to dobré?

- V legislativě
- V aplikační praxi
 - právně metodologický význam
 - inspirativní působení pro řešení právních otázek domácího práva
 - komparace jako předpoklad pro připuštění této inspirace
 - právní řády, kde se vyskytují stejné, nebo alespoň podobné problémy
 - Srov. stav české právní vědy

Pojem právního jednání?

- Legislativní řešení?
- Co je to projev vůle?
- Strany se domluví na prodeji 500 ks zboží. Tuto svou shodnou skutečnou vůli chtějí z důvodu zabezpečení pozdějšího důkazu zachytit i v písemné formě, avšak v listině se přepíší a uvedou zde 5000 ks zboží.
- Je rozhodnutí nejvyššího orgánu spolku o změně stanov podle § 247 OZ právním jednáním?

Výklad právního jednání

- Je úprava výkladu právního jednání v OZ specifická?
- Srov. § 35 OZ 1964
 - Právní úkony vyjádřené slovy je třeba vykládat nejenom podle jejich jazykového vyjádření, ale zejména též podle vůle toho, kdo právní úkon učinil, není-li tato vůle v rozporu s jazykovým projevem.

- § 557: Připouští-li použitý výraz různý výklad, vyloží se v pochybnostech k tíži toho, kdo výrazu použil jako první.
- § 915 věta druhá OZO: Při smlouvách dvoustranně závazných budiž nejasný výraz vyložen na škodu toho, kdo ho použil (§ 869).
- § 1747: Je-li smlouva bezúplatná, má se za to, že se dlužník chtěl zavázat spíše méně než více.
- § 915 věta první OZO: Při smlouvách jednostranně závazných pokládá se v pochybnostech, že zavázaný chtěl na sebe vložiti břímě spíše menší, než větší.

Význam § 545?

- § 545: „ Právní jednání vyvolává právní následky, které jsou v něm vyjádřeny, jakož i právní následky plynoucí ze zákona, dobrých mravů, zvyklostí a zavedené praxe stran.“

- Čl. 1135 francouzského CC: *„Smlouvy zavazují nejen k tomu, co je v nich vyjádřeno, nýbrž nadto také ke všem důsledkům, které vyplývají ze spravedlnosti, zvyklostí nebo z povahy závazku.“*
- Čl. 56 polského KC: *„Právní jednání vyvolává nejen následky v něm vyjádřené, nýbrž také ty, které plynou ze zákona, ze zásad společného (společenského) soužití a z ustálených zvyklostí.“*
- Doplnění smlouvy?

Svéprávnost

- Devítiletý P si za 900 Kč koupil stavebnici lego. Je k takovému právnímu jednání svéprávný?
- Devatenáctiletý R trpí duševní poruchou, která mu znemožňuje dohlédnout následky svého jednání a ani je ovládnout. Při ataku této nemoci trpí nutkáním koupit si stavebnici lego za 900 Kč. To též učiní, ačkoli tyto peníze potřebuje na jiné, důležitější výdaje. Navenek se však jeví zcela zdrav. Prodavač je zcela v dobré víře, že prodává plně způsobilé osobě. Má být v této situaci chráněna dobrá víra prodávajícího?

Omyl

Omyl

§ 583

Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.

§ 584

(1) Týká-li se omyl vedlejší okolnosti, kterou ani strany neprohlásily za rozhodující, je právní jednání platné, ale osoba uvedená v omyl má vůči původci omylu právo na přiměřenou náhradu.

(2) Bylo-li právně jednáno v omylu vyvolaném lstí, je právní jednání neplatné, třebaže se omyl týká jen vedlejší okolnosti.

§ 585

Vyvolala-li omyl jednajícího osoba třetí, je právní jednání platné. Měla-li však osoba, s níž se právně jednalo, na činu třetí osoby podíl, anebo o něm věděla či alespoň musela vědět, považuje se i tato osoba za původce omylu.

- Co je to omyl ohledně rozhodující okolnosti?
- Co je to omyl ohledně vedlejší okolnosti?

- 33 Odo 189/2001: „S ohledem na zabezpečení právní jistoty může být neplatnost právního úkonu způsobena pouze rozhodujícím omylem. Tak je tomu tehdy, týká-li se omyl právního důvodu, tj. vůle jednající osoby byla zaměřena k jinému právnímu úkonu, nebo týká-li se předmětu, a to buď totožnosti předmětu nebo jeho podstatné vlastnosti, nebo týká-li se osoby, účastníci se právního úkonu.“
- 26 Cdo 1898/99: „Ve smyslu § 49a věty první obč. zák. má omyl jednajícího za následek neplatnost právního úkonu tehdy, byl-li podstatný (rozhodující pro uskutečnění právního úkonu jednajícího),...“

§ 49a OZ 1964

Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.

OZO

§ 871

Byla-li jedna strana o obsahu projevu, který učinila, nebo který došel druhé straně, na omylu, týkajícím se **hlavní věci nebo podstatné její vlastnosti**, ke které úmysl po výtce se nesl a byl projeven, nevznikne pro ni závazek, když druhá strana zavdala k omylu podnět, nebo ji z okolností patrně musil býti nápadným, nebo ještě zavčas byl vysvětlen.

§ 872

Netýká-li se však omyl ani hlavní věci, ani podstatné její vlastnosti, nýbrž **okolnosti vedlejší**; zůstává smlouva vždy ještě platnou, pokud obě strany se dohodly o hlavní věci a vedlejší okolnost neprohlásily za rozhodnou; osobě uvedené v omyl budiž však původcem omylu dána přiměřená náhrada.

Cod. Th. III, 2, § XI

- č. 112: „... Přece není dostačující, že se omyl týká jen pohnutky, která vedla slibující k učinění jednání, pokud tato není výslovně učiněna podmínkou slibu, nýbrž aby jednání bylo omylem oslabeno, vyžaduje se, aby se mýlilo buď v druhu samotného jednání, nebo v osobě jednoho nebo druhého kontrahenta, nebo ve věci, o kterou se jedná.“
- č. 115: „Je-li naproti tomu omyl ve věci, o kterou se jedná, pak je třeba rozlišovat, zda je omyl takový, že jednání bylo učiněno ohledně zcela jiné věci, než kterou jeden nebo druhý kontrahent mínil, nebo zda se obě strany ohledně věci shodovaly, avšak mýlili se ohledně její povahy nebo podstaté kvality zcela nebo zčásti, nebo zda se chyba týkala jen nějaké vedlejší záležitosti.“

- č. 116: „Když se strany mýlily ohledně věci samotné, že učiněné jednání bylo zaměřeno na zcela odlišnou věc než tu, o které se dohodly, je jednání nicotné. Byl-li by však omyl z jedné nebo druhé strany v celkové podstatě jinak oběma stranami žádané věci, jako by byl pokládán bronz za zlato, olovo nebo cín za stříbro, sklo za drahý kámen, pak je třeba rozlišovat podle toho, zda taková věc, která byla považována za něco jiného, byla převedena bezúplatně, nebo zda za ni bylo něco dáno. V prvním případě existuje jednání ve druhém případě je však toto neplatné.“
- č. 117: omyl v podstatné vlastnosti
- č. 119: vedlejší vlastnost

Písenná forma podle § 560

- § 560 OZ: „Písennou formu vyžaduje právní jednání, kterým se zřizuje nebo převádí věcné právo k nemovité věci, jakož i právní jednání, kterým se takové právo mění nebo ruší.“
- Dopadá § 560 i na obligační smlouvy nebo jen na věcné smlouvy?
- Srov. § 1099: Vlastnické právo k věci určené jednotlivě se převádí už samotnou smlouvou k okamžiku její účinnosti, ledaže je jinak ujednáno nebo stanoveno zákonem.
- Srov. např. § 2079 odst. 1: „Kupní smlouvou se prodávající zavazuje, že kupujícímu odevzdá věc, která je předmětem koupě, a umožní mu nabytí vlastnické právo k ní, a kupující se zavazuje, že věc převezme a zaplatí prodávajícímu kupní cenu.“
- Srov. § 2128 I 1: „ Při prodeji a koupi nemovité věci vyžaduje kupní smlouva formu podle § 560.“

Věcná smlouva v BGB

- § 929: K převodu vlastnictví k movité věci je nutné, aby vlastní věc nabyvateli předal a oba jsou ve shodě, že má vlastnictví přejít.
 - Einigung – shoda vůle

Principy nabývání věcných práv

- Princip jednoty
- Princip oddělení
 - kauzální princip
 - princip abstrakce

Děkuji za pozornost